

NORGES HØYESTERETT

Den 15. april 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-00801-A, (sak nr. 2008/1916), sivil sak, anke over dom,

1. Willy Asbjørn Olsen
2. BSS Eiendom AS
3. Bjørn Ramberg (advokat Thor Johan K. Larsen – til prøve)

mot

If Skadeforsikring NUF (advokat Truls Nygård)

STEMMEGIVNING:

- (1) Dommer **Tjomsland**: Saken gjelder tvist ved forsikringsoppgjøret etter brann i Stasjonsveien 9 i Porsgrunn. Spørsmålet er på hvilket tidspunkt det ble etablert ny forsikringsdekning ved premiebetaling etter at den tidligere forsikringen var opphørt på grunn av betalingsmislighold, jf. lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 5-2 tredje ledd.
- (2) Sameiet Stasjonsveien 9 i Porsgrunn hadde forsikret eiendommen i If Skadeforsikring NUF, senere stort sett omtalt som If. Stasjonsveien 9 er en kombinert bolig- og forretningseiendom som består av fire seksjoner. Den 11. mai 2004 sendte If ordinært varsel om premiebetaling i samsvar med forsikringsavtaleloven § 5-1. Sameiet betalte ikke forsikringspremien innen fristen. Etter tredje punktum i forsikringsavtaleloven § 5-1 fortsetter selskapets ansvar å løpe selv om betaling ikke skjer innen denne fristen. For at selskapet skal bli fri ansvaret må det sendes et nytt premievarsel med minst 14 dagers betalingsfrist, jf. forsikringsavtaleloven § 5-2 første ledd. Den 13. juli 2004 sendte

selskapet premievarsel som oppfylte denne bestemmelsen med betalingsfrist 2. august 2004. I dette varselet heter det:

”Dersom premien ikke er betalt ved fristens utløp, er vår forsikringsavtale med Dem opphørt. Melding om dette vil bli sendt panthaver långiver/leasingselskap. Betaler De etter dette tidspunkt, anses dette som en anmodning om ny forsikringsavtale. Forsikringen begynner da å løpe fra dagen etter at betaling fant sted.”

- (3) Det er enighet mellom partene om at forsikringspremien ikke ble betalt innen denne fristen, og at forsikringsavtalen derfor opphørte. Premien ble imidlertid betalt på et senere tidspunkt, og det følger av forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd at en slik betaling skal anses som en anmodning om ny forsikring.
- (4) Den 4. august 2004 kl. 01.45 oppsto brann i eiendommen og bygningsmassen ble totalskadet.
- (5) Forsikringstakeren gjorde gjeldende at innbetalingsblanketten for forsikringspremien ble postlagt 3. august 2004, og anførte at forsikringen derfor var i kraft fra og med 4. august 2004 kl. 00.00. Forsikringsselskapet bestred at postlegging av bankgiro til betaling er tilstrekkelig til å etablere en ny forsikringsavtale, og anførte at det uansett ikke kunne legges til grunn at postleggingen skjedde 3. august 2004.
- (6) Bjørn Ramberg, som var den av sameierne som hadde ansvaret for forsikringene, brakte saken inn for Forsikringsskadenemnda. Han fikk der medhold i at det forelå forsikringsdekning på skadetidspunktet, men If Skadeforsikring aksepterte ikke nemndas uttalelse.
- (7) Willy Olsen og BSS Eiendom AS, som var de to andre sameierne, tok 19. april 2007 ut stevning ved Asker og Bærum tingrett mot If Skadeforsikring NUF med påstand om at selskapet var ansvarlig for dekning av skaden. Bjørn Ramberg tok ut stevning med tilsvarende påstand mot selskapet 21. juni 2007 og Abdelmajid Hajji, som hadde kjøpt en av seksjonene, tok ut slik stevning mot forsikringsselskapet i november 2007. Sakene ble forent til felles behandling.
- (8) Asker og Bærum tingrett avsa 20. november 2007 dom hvor If Skadeforsikring NUF ble holdt erstatningsansvarlig for skadene. Dommen har følgende domsslutning:

”I sak 07-97293 TVI/AHER1:

1. **If skadeforsikring dømmes til å være erstatningsansvarlig for skadene på Stasjonsveien 9 i Porsgrunn kommune i henhold til gyldig forsikringsavtale med Sameiet Stasjonsveien 9.**
2. **Saksomkostninger tilkjennes ikke.**

I sak 07-61439 TVI/AHER1:

1. **If skadeforsikring kjennes å være ansvarlig etter inngått forsikringspolise for dekning av skaden på seksjon 1 og 2 i Stasjonsveien 9 i Porsgrunn.**
2. **Saksomkostninger tilkjennes ikke.**

I sak 07-166093 TVI/AHER1:

1. **If skadeforsikring NUF kjennes å være erstatningsansvarlig for skadene på eiendommen Sameiet Stasjonsveien 9 i Porsgrunn i henhold til gyldig forsikringsavtale med Sameiet Stasjonsveien 9.**
2. **Saksomkostninger tilkjennes ikke.”**

(9) If Skadeforsikring NUF anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 13. oktober 2008 dom, som for alle søksmålenes vedkommende, hadde slik domsslutning:

”If Skadeforsikring NUF frifinnes.”

- (10) Willy Asbjørn Olsen, BSS Eiendom AS og Bjørn Ramberg har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Ankene gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse. Abdelmajid Hajji har ikke anket dommen. If har for Høyesterett frafalt den subsidiære anførselen om at brevgiroen først ble postlagt etter 3. august 2004. For øvrig står saken i samme stilling som for de tidligere instanser.
- (11) De ankende parter – *Willy Asbjørn Olsen, BSS Eiendom AS og Bjørn Ramberg* – har for Høyesterett sammenfatningsvis anført:
- (12) Det er opprettet en ny forsikringsavtale ved at forsikringstakeren betalte forsikringspremien etter den gamle avtalen. Betaling av forsikringspremie etter forfallsdato på 2. premievarsel anses etter forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd som anmodning om ny forsikring. Forutsatt at anmodningen uten videre ville blitt imøtekommet av forsikringsselskapet, noe partene her er enige om at var tilfelle, begynner forsikringen igjen å løpe en dag etter at slik forsinket betaling skjedde, jf. forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd.
- (13) Det følger av forsikringsavtaleloven § 5-3 bokstav c at betalingen må anses å ha skjedd da konvolutten med brevgiroen ble postlagt. Lagmannsretten har tatt feil når den mener at § 5-3 ikke får anvendelse i forhold til bestemmelsen i § 5-2 tredje ledd. Lovhistorikken og lovforarbeidene må forstås slik at uttrykket ”forfallsreglene” omfatter alle reglene i kapittel 5 hvor betalingstidspunktet er avgjørende.
- (14) Når rekkevidden av § 5-3 skal fastlegges, må det legges betydelig vekt på det sterke beskyttelsesvern som loven gir forsikringstakerne som den svake part i kontraktsforholdet. For forsikringskunder som har en forsikringsavtale som har opphørt som følge av forsinket betaling, er det spesielt viktig at forsikringen kan gjeninntre på en enkel og hurtig måte. Bestemmelsen i forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd om at forsikringen i disse tilfeller først tar til å løpe dagen etter betalingen, innebærer – dersom lagmannsrettens tolking legges til grunn – at kunder som har hatt en løpende forsikringsavtale i denne henseende behandles strengere enn nye kunder.
- (15) If har for Høyesterett akseptert at brevgiroen ble postlagt 3. august 2004, og siden brannen skjedde kl. 01.45 den 4. august, hadde forsikringen tatt til å løpe på skadetidspunktet.
- (16) Willy Asbjørn Olsen, BSS Eiendom AS og Bjørn Ramberg har nedlagt slik påstand:

”For ankende part 1: Punkt 1 i tingrettens dom, saknr. 07-61439 TVI/AHER, stadfestes.

For ankende part 2: Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-61439 TVI/AHER, stadfestes.

For ankende part 3: Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-97293 TVI/AHER1, stadfestes.

Felles for de ankende parter:

If Skadeforsikring dømmes til å betale sakens omkostninger for Norges Høyesterett innen 2 – to – uker fra dommens forkynning, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.”

- (17) Ankemotparten – *If Skadeforsikring NUF* – har for Høyesterett i hovedsak anført:
- (18) Lagmannsrettens dom er riktig både når det gjelder resultat og begrunnelse.
- (19) Det er enighet om at den første forsikringen opphørte 2. august 2004 på grunn av manglende premiebetaling. Spørsmålet er derfor når den nye forsikringen trådte i kraft.
- (20) Reglene i forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd må – som lagmannsretten er kommet til – forstås slik at betalingen må være mottatt av selskapet, og at selskapet først dagen deretter vil bli ansvarlig for et inntruffet forsikringstilfelle.
- (21) Dette følger av en naturlig forståelse både av lovens ordlyd og av lovens system og forarbeider. Når det i § 5-2 tredje ledd heter ”likevel slik at selskapet først svarer fra dagen etter at premien er betalt”, viser dette at lovgiver ønsket en utskytelse av ikrafttredelsestidspunktet i forhold til § 3-1, og ikke en mer liberal regel enn § 3-1 slik de ankende parter gjør gjeldende. Legges de ankende parters syn til grunn, vil forsikringen ta til å løpe før selskapet har mottatt anmodningen, noe som vil være i strid med det grunnleggende prinsippet i § 3-1 tredje ledd.
- (22) Forsikringsavtaleloven § 5-3 gjelder ”forfallsreglene” i kapittel 5, og regulerer ikke ikrafttredelsesregelen i § 5-2 tredje ledd, jf. § 3-1 tredje ledd. Det fremgår av lovforarbeidene at bestemmelsen ikke skal gis anvendelse utenfor sitt område. Paragraf 5-3 er gitt for å sikre at forsikringen ikke opphører på grunn av treg postgang eller bankens behandlingstid. Situasjonen er en annen når forsikringen er opphørt, og det er spørsmål om ikrafttredelse av en ny forsikring. Sterke reelle hensyn – å forhindre svik og å unngå bevisstvil – taler for at lagmannsrettens tolkning er riktig.
- (23) If Skadeforsikring NUF har for Høyesterett nedlagt slik påstand:
- ”1. Anken forkastes.**
- 2. If Skadeforsikring NUF tilkjennes sakens omkostninger for Høyesterett.”**
- (24) *Jeg er kommet til samme resultat som tingretten og kan også langt på vei slutte meg til tingrettens begrunnelse.*
- (25) Det er på det rene og ikke omtvistet at den opprinnelige forsikringen var opphørt da brannen fant sted, og at betalingen etter utløpet av fristen må anses som en anmodning om en ny forsikring, tilsvarende den opphørte. Det må også legges til grunn at If uten videre ville ha imøtekommet anmodningen om en ny forsikring.

- (26) Det spørsmålet saken reiser, er hva som kreves for at den nye forsikringen etter forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd skulle ta til å gjelde. If hevder at spørsmålet uttømmende reguleres av forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd, jf. § 3-1, noe som innebærer at den tar til å gjelde dagen etter at forsikringselskapet har mottatt premiebeløpet. Sameierne anfører at betalingstidspunktet reguleres av forsikringsavtaleloven § 5-3 bokstav c, noe som i tilfelle vil innebære at forsikringen begynner å løpe fra dagen etter at betalingsoppdraget ble sendt banken.
- (27) Forsikringsavtaleloven del A – skadeforsikringsdelen – har regler om forsikringsavtalen i kapittel 3 og om forsikringspremien i kapittel 5. Forsikringsavtaleloven § 3-1 har overskriften ”(ansvarstiden)” og lyder i sin helhet slik:

”Er ikke annet lovbestemt eller avtalt, begynner selskapets ansvar å løpe når forsikringstakeren eller selskapet har godtatt de vilkår som den annen part har stilt.

Har selskapet sendt skriftlig aksept til forsikringstakeren, løper selskapets ansvar fra kl 0000 den dag da aksepten ble sendt, dersom anmodning om forsikring var kommet til selskapet senest dagen før.

Har forsikringstakeren sendt skriftlig anmodning om en bestemt forsikring, og er det på det rene at anmodningen uten videre ville ha blitt imøtekommet av selskapet, svarer selskapet allerede for forsikringstilfeller som inntreffer etter at det har mottatt anmodningen.

Skal selskapets ansvar begynne å løpe en bestemt dag uten at tidspunktet er angitt, begynner ansvaret kl 0000. Gjelder en forsikring til en bestemt dag uten at tidspunktet er angitt, opphører ansvaret til kl 2400.”

- (28) Det fremgår av paragrafen at det er et vilkår for at selskapets ansvar skal begynne å løpe at det foreligger en anmodning fra forsikringstakeren som selskapet har mottatt. Dette gjelder også når det er på det rene at anmodningen om å tegne forsikring vil bli imøtekommet. At paragrafen er slik å forstå var utslag av et bevisst valg fra lovgivers side. Etter å ha vurdert forskjellige alternativer for når ansvaret bør begynne å løpe ved tegning av ny forsikring, uttalte Forsikringsavtalelovutvalget i NOU 1987: 24 Lov om avtaler om skadeforsikring, side 62:

”Utvalget har vurdert om selskapets ansvar i de tilfeller som er behandlet over skal begynne å løpe allerede når søknaden er avsendt, eller når den er mottatt i selskapet. Bl.a. av hensyn til faren for svik mot selskapet, er utvalget blitt stående ved det siste tidspunktet.”

- (29) Det fremgår av forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd at betaling av forsikringspremien etter utløpet av betalingsfristen i 2. premievarsel skal anses som en anmodning om ny forsikring. Bestemmelsen lyder slik:

”Betales premien i andre tilfeller enn nevnt i annet ledd etter utløpet av fristen i første ledd, anses betalingen som en anmodning om en ny forsikring. § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende, likevel slik at selskapet først svarer fra dagen etter at premien er betalt.”

- (30) Om forståelsen av denne bestemmelsen heter det i NOU 1987: 24, side 109:

”Tredje ledd har ikke motstykke i personforsikringslovutkastet. Bestemmelsen regulerer det tilfelle at premien betales etter utløpet av 14 dagers fristen som er nevnt i første ledd, og uten at benådningsregelen i annet ledd kommer til anvendelse. Det er da fastsatt at premiebetalingen skal betraktes som anmodning om en ny forsikring. Det er

ikke uttrykkelig sagt, men forutsetningen er at 'anmodningen' skal anses å gjelde en forsikring av samme art og omfang som den som er gått ut.

I tredje ledd annet punktum er det henvist til utkastets § 3-1 annet ledd som er gitt tilsvarende anvendelse. Henvisningen innebærer at selskapets ansvar, forutsatt at det dreier seg om en kurant forsikring, begynner å løpe allerede fra premiebetalingen. Etter § 3-1 annet ledd begynner ansvaret å løpe allerede fra det tidspunkt selskapet har mottatt søknad om forsikring. Dersom dette også skulle være regelen i de tilfellene der forsinket premiebetaling etter § 5-2 tredje ledd anses som anmodning om ny forsikring, ville mulighetene for svik mot selskapet bli for stor. Utvalget har derfor funnet det nødvendig å fastsette at selskapets ansvar i disse tilfelle først begynner å løpe dagen etter at premien er betalt.”

- (31) Jeg bemerker for ordens skyld at § 3-1 annet ledd i utvalgets forslag tilsvarende det som er blitt lovens § 3-1 tredje ledd.
- (32) Det springende spørsmål i saken er om forsikringens ikrafttreden fullt ut reguleres av forsikringsavtaleloven § 5-2 tredje ledd, jf. § 3-1 tredje ledd, eller om også § 5-3 kommer til anvendelse her. Paragraf 5-3 lyder slik:
- ”Selv om selskapet ikke har mottatt et premiebeløp, skal betaling i forhold til forfallsreglene i dette kapitlet anses å være skjedd når**
(a) penger, sjekk eller annen anvisning er sendt til selskapet i posten eller ved telegram,
(b) beløpet er innbetalt til et postkontor eller en bank, eller
(c) et betalingsoppdrag er sendt til en bank.”
- (33) Etter forsikringsavtaleloven § 5-3 bokstav c er skjæringspunktet når forsikringstakeren sender premiebeløpet, mens det avgjørende etter § 3-1 er når selskapet har mottatt anmodningen om å tegne forsikringen.
- (34) Paragraf 5-3 gjelder ”forfallsreglene” i kapittel 5. Uttrykket ”forfallsreglene” – som departementet i proposisjonen tok inn i lovteksten – er ikke nærmere definert i loven. Paragraf 5-2 inneholder flere regler hvor betalingstidspunktet er av avgjørende betydning. Bestemmelsene om dette i § 5-2 første og annet ledd er utvilsomt typiske forfallsregler. Bestemmelsen i § 5-2 tredje ledd er derimot ikke en regel som angir når premien må betales for at forsikringen ikke skal opphøre, men angir når forsikringen trer i kraft, med andre ord fra hvilket tidspunkt selskapets ansvar igjen tar til å løpe. Det kan på denne bakgrunn argumenteres for at bestemmelsen ut fra systembetragtninger må betraktes som en ikrafttredelsesregel, slik lagmannsretten har gjort. Men det kan på den annen side også sees slik at bestemmelsen regulerer virkningen av at betalingen skjer etter forfallstidspunktet, og at den i så måte kan sies å være en forfallsregel. Forarbeidene til § 5-2 tredje ledd – som jeg nettopp har gjengitt – gir ikke vesentlige holdepunkter for hvilken karakteristikk som her er mest treffende.
- (35) Når det skal tas stilling til betydningen av uttrykket ”forfallsreglene” i § 5-3, må etter mitt syn forhistorien til bestemmelsen tillegges stor betydning. I Forsikringsavtalelovutvalgets utredninger, NOU 1983: 56 Lov om avtaler om personforsikring side 13 og NOU 1987: 24 side 13, inneholdt de tilsvarende bestemmelser ikke noen slik begrensning. Bestemmelsene hadde en helt generell overskrift – ”når betaling skal anses å ha/være skjedd”. Heller ikke merknadene til de foreslåtte bestemmelser inneholdt – slik jeg leser dem – holdepunkter for at det skulle gjelde noen slik begrensning i bestemmelsens rekkevidde. På denne bakgrunn kan jeg vanskelig se det

annerledes enn at dersom § 5-3 hadde fått den utforming den hadde i lovutvalgets forslag, ville den ha fått anvendelse i forhold til § 5-2 tredje ledd.

- (36) Spørsmålet blir derfor om den endringen som skjedde i proposisjonen medførte at saken kom i en annen stilling. I Ot.prp. nr. 49 (1988–1989) Forsikringsavtaler m.m. heter det på side 74 i merknadene til § 5-3:

”I Innledningen til bestemmelsen har departementet presisert at betalingsreglene i § 5-3 bare avgjør når betaling anses skjedd i forhold til reglene i kapittel 5. Reglene er mao ikke avgjørende for når premien er betalt dersom spørsmålet skulle komme opp i forhold til andre regler.”

- (37) Her vises det altså generelt til reglene i kapittel 5. Tilføyelsen av uttrykket ”forfallsreglene” er overhodet ikke kommentert. At det i forhold til § 5-2 tredje ledd her skulle ha skjedd noen endring, er det ikke holdepunkter for å anta ut fra drøftelsen i proposisjonen.
- (38) På bakgrunn av bestemmelsens forhistorie mener jeg derfor at de beste grunner taler for at regelen som gjelder betydningen av betalingstidspunktet i § 5-2 tredje ledd, må anses som en forfallsregel i forhold til § 5-3. Dette betyr at henvisningen i § 5-2 tredje ledd til § 3-1 tredje ledd ikke – slik If gjør gjeldende – innebærer at betalingstidspunktet først er når beløpet må anses mottatt av selskapet. Henvisningen innebærer derimot at prinsippet om at forsikringen begynner å løpe fra anmodningstidspunktet – og ikke først fra aksepttidspunktet – også gjelder de forsikringer som er omhandlet i § 5-2 tredje ledd.
- (39) Det er nok mulig – slik If har anført – at en forsikringstaker som står i fare for at en forsikring skal opphøre på grunn av betalingsmislighold, er i en mer beskyttelsesverdig situasjon enn en som i en tid har vært uten forsikringsdekning på grunn av betalingsmislighold. Men behovet for forsikringsdekning er i og for seg det samme i begge situasjoner, og det må derfor være riktig – slik tingretten har gjort – ved fortolkningen å se hen til det beskyttelsesvern som loven har gitt forsikringstakeren, og som § 5-2 tredje ledd er en del av. Ønsket om å unngå svik og bevistvil kan ikke være avgjørende i motsatt retning. Disse hensyn ivaretas for øvrig langt på vei ved at forsikringen ikke begynner å løpe før dagen etter at premien er betalt.
- (40) Det standpunktet jeg er kommet til, innebærer at uttrykket ”betaling” må forstås på samme måte alle steder det benyttes i § 5-2. For forsikringstakerne vil en annen ordning være vanskelig å forholde seg til. Jeg viser i den forbindelse til det betalingsvarsel som selskapet sendte forsikringstakeren, og som jeg gjenga innledningsvis i mitt votum. Selskapets syn, som innebærer at uttrykket ”betaling” i dette varselet skal forstås på forskjellige måter, er ikke på noen måte kommet til uttrykk i utformingen av varselet.
- (41) Jeg finner etter dette at ankene må tas til følge, og at tingrettens dom må bli å stadfeste i forhold til de ankende parter. De ankende parter må tilkjennes sakskostnader for Høyesterett i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 (1). Den inngitte omkostningsoppgave legges til grunn. Beløpet utgjør 112 171 kroner, hvorav 67 000 kroner er salær eksklusive merverdiavgift. Jeg nevner at If, i tråd med retningslinjer i Forbrukspolitisk handlingsplan, har dekket de ankende parters omkostninger for de tidligere instanser.
- (42) Jeg stemmer for denne

D O M :

For ankende parter 1 og 2:

Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-61439 TVI/AHER1, stadfestes.

For ankende part 3:

Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-97293 TVI/AHER1, stadfestes.

Felles for de ankende parter:

I saksomkostninger for Høyesterett betaler If Skadeforsikring NUF til Willy Asbjørn Olsen, BSS Eiendom AS og Bjørn Ramberg i fellesskap 112 171 – etthundreogtolvtusenett hundreogsyttien – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (43) Dommer **Matningsdal:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (44) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (45) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (46) Dommer **Lund:** Likeså.
- (47) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

For ankende parter 1 og 2:

Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-61439 TVI/AHER1, stadfestes.

For ankende part 3:

Punkt 1 i tingrettens dom, saksnr. 07-97293 TVI/AHER1, stadfestes.

Felles for de ankende parter:

I saksomkostninger for Høyesterett betaler If Skadeforsikring NUF til Willy Asbjørn Olsen, BSS Eiendom AS og Bjørn Ramberg i fellesskap 112 171 – etthundreogtolvtusenett hundreogsyttien – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: